

Funkcionalno programiranje

Konkurentno programiranje
i budu e vrednosti

Uvod

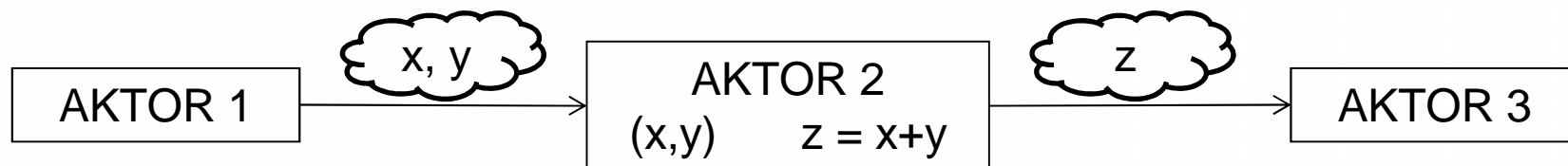
- Konkurentno programiranje u jeziku Scala zasniva se na konceptu aktora
 - koncept vodi poreklo iz jezika Erlang
- Generalna ideja:
 - aktori su u esnici u komunikaciji
 - razmenjuju poruke
 - jedini način komunikacije: kroz razmenu poruka
- Aktori mogu da prime bilo kakvu poruku
 - posao aktora je da analizira i evaluira prispelu poruku
 - na osnovu toga odlučuje da li da je odbaci ili nešto uradi
 - šta će uraditi zavisi od poruke, ali i unutrašnjeg stanja aktora
- Aktor = onaj ko reaguje na prispelu poruku

Uvod

- Aktori su realizovani u vidu "lakih" niti
 - JVM je ograničena na nekoliko hiljada niti
 - Aktora može biti za nekoliko redova veličine više
 - Veliki potencijal za skalabilnost
- Do verzije 2.10, jezik Scala je u svojoj biblioteci podržavao aktore
- Od verzije 2.11 koristi se biblioteka AKKA
 - palindrom od AK – action kernel
 - takođe – ime boginje iz švedske mitologije

Primer upotrebe aktora

- Primer:
 - aritmeti ki aktor prima dva broja
 - njegov posao je da ta dva broja sabere
- Takav aktor nema mnogo smisla: gde se koristi proizvod njegovog rada?
- Trebalo bi da se rezultat prosledi drugom aktoru (ili onom koji je poslao zahtev za sabiranje)

- Aktor 3 se još naziva nastavljaju i aktor – nastavlja lanac
- Programski stil kod kojeg se u poruci dostavlja i nastavljaju i aktor se zove *continuation-passing* (CPS)

Objedinjuje tok kontrole i tok podataka

- Prenosom podataka i nastavljaju se akcija u jednoj poruci, model aktora objedinjuje
 - tok kontrole
 - tok podataka
- To omogućava jednostavniji dizajn programa zasnovanih na aktorima
- Jedna od prednosti:
 - modularni dizajn
 - sastavljanje lanca aktora u vreme izvršenja programa
 - inkrementano dodavanje elemenata
- Aktor koji primi poruku može stvoriti druge aktore koji bi obavili posao (fork / join)
- Veoma laka i na na in komunikacije objekata u OOP
 - ali uzima u obzir asinhronost u komunikaciji

Doprinos aktora

- U konkurentnom programiranju, tok podataka i tok kontrole programa postaju teški za razumevanje sa porastom programa
 - jedno rešenje: uvođenje serijalizacije u tok podataka
 - čak i tada je podložno greškama
- Mana rešenja: smanjuje se konkurentnost izvršavanja
 - deo programa se efektivno pretvara u sekvencijalni
 - samo jedna nit može da pristupa deljenom (ili globalnom) stanju
- Doprinos:
 - definiše kontrolne strukture tako da minimizuje zavisnost od globalnog stanja programa
 - odluke o toku su kapsulirane u objektima, (uglavnom) lokalno stanje se koristi za odlučivanje
 - *princip lokalnosti*

Model aktora

- Smatra se da je slanje **asinhrona** operacija
- Može proteći proizvoljno vremena od kada A1 uputi poruku ka A2, do trenutka kada A2 primi poruku
 - kašnjenje u mreži
 - zato što je A1 poslao poruku do A3, a A2 je nastavljaju i aktor
- A1 odmah nastavlja sa radom, nezavisno od dalje sudbine poruke
 - eventualni odgovor tako će stiže asinhrono
 - pretpostavka je da se poruke ne gube
 - ali vreme stizanja odgovora nije ograničeno
- Postoji i podrška za sinhronu komunikaciju

Nedefinisan redosled prijema poruka

- Model aktora ne definiše mehanizam pouzdane isporuke poruka (ne bavi se tim problemom)
- Model podrazumeva da mnogo poruka može biti poslato u kratkom vremenskom intervalu
 - poruke se ne smeju izgubiti
- Zbog toga model zahteva da postoji specijalan objekat koji prima i čuva poruke sve dok ih aktor ne obradi
 - poštansko sanduče (mailbox)
- Poruke se ne moraju čitati prema redosledu prispeća
 - po uzoru na "pravo" poštansko sanduče
 - redosled isporuivanja je suštinski nedefinisan
- Zbog toga ispravnost programa **ne sme da zavisi** od redosleda prispeća poruka

Crta Actor

```
trait Actor extends AnyRef {  
  type Receive = PartialFunction[Any, Unit]  
  protected abstract def receive : Receive  
  
  // Stores the context for this actor, including self, and sender.  
  implicit val context : ActorContext  
  def postRestart (reason: Throwable): Unit  
  def postStop (): Unit  
  def preRestart (reason: Throwable, message: Option[Any]): Unit  
  def preStart (): Unit  
  implicit val self : ActorRef  
  def sender : ActorRef  
  def supervisorStrategy (): SupervisorStrategy  
  def unhandled (message: Any): Unit  
  
}
```

Detalji crte Actor

- Jedna apstraktna metoda: `receive`
 - ako aktor ne ume da obradi prispelu poruku – izuzetak
- Tip `ActorRef`
 - nepromenljiv objekat
 - omota oko pravog aktora
 - to je jedini na `in` da se interaguje sa aktorom
 - serijalizabilan i "svestan" mreže
 - može da se snimi (serijalizuje)
 - može da se pošalje putem mreže i iskoristi na udaljenom računaru, jer se i dalje "zna" na kom računaru se aktor nalazi
- `self`: referenca ka `ActorRef` objektu aktora
- `sender`: referenca ka aktor koji je poslao poruku
- `supervisorStrategy`: definicija strategije za nadgledanje aktora-potomaka

Detalji crte Actor

- context akтору izlaže informaciju o kontekstu i trenutnoj poruci
 - ima proizvodni metod za stvaranje aktora-potomaka (actorOf)
 - sistem kojem aktor pripada
 - referenca ka roditelju-supervizoru
 - nadgledani aktori-potomci
 - praćenje životnog ciklusa

Pravljenje novog aktora

- Aktori se implementiraju umetanjem (nasleđivanjem) crte Actor i implementiranjem metode receive
- Metode receive treba da obradi niz case iskaza
 - koristi se standardno uparivanje obrazaca
 - uparen obrazac definiše odgovarajuće ponašanje
 - niz vraća tip PartialFunction[Any, Unit]
- Treba da obradi sve moguće vrste poruka
 - koristiti džoker znak
 - ako to ne uradi, baca se izuzetak u slučaju prijema neodgovarajuće poruke

```
akka.actor.UnhandledMessage(message, sender, recipient)
```

Pravljenje novog aktora - klasa Props -

- Konfiguraciona klasa
 - služi za zadavanje opcija prilikom stvaranja aktora
 - nepromenljiv objekat
- Može se stvoriti na nekoliko na ina

```
import akka.actor.Props
```

```
val props1 = Props[MyActor] // u redu  
val props2 = Props( new MyActor ) // opasno u doseg drugog aktora,  
// može dovesti do utrkivanja
```

Pravljenje novog aktora

- Aktori se stvaraju prosle ivanjem Props objekta u actorOf proizvodnu metodu koja je dostupna u objektima ActorSystem i ActorContext
- ActorSystem je "teški" objekat
 - hijerarhijska grupa aktora
 - upravlja izvršenjem i raspore ivanjem aktora
 - preporu uje se stvaranje samo jedne instance po aplikaciji

```
import akka.actor.ActorSystem
// stvaranje nezavisnog aktora ("top level")
val system = ActorSystem("mySystem")
val myActor = system.actorOf(Props[MyActor], "myactor2")

// stvaranje aktora-potomka
class FirstActor extends Actor {
  val child = context.actorOf(Props[MyActor], name = "myChild")
  // ...
}
```

Primer

```
import akka.actor.Actor
import akka.actor.ActorSystem
import akka.actor.Props
object Hello extends App {
  class HelloActor extends Actor {
    def receive = {
      case "hello" => println("hello back at you " + sender() )
      case _ => println("no comprendo...")
    }
  }
  val system = ActorSystem("HelloSystem") // pravi aktore
  val helloActor = system.actorOf(Props[HelloActor],
    name = "helloactor")

  helloActor ! "hello"
  helloActor ! "buenos dias"
  system.shutdown
}
```

```
hello back at you Actor[akka://HelloSystem/deadLetters]
no comprendo...
```

Primer

- Obratiti pažnju: slanje je asinhrono!

```
helloActor ! "hello"  
helloActor ! "buenos dias"  
println("test")
```

```
test  
hello back at you Actor[akka://HelloSystem/deadLetters]  
no comprendo...
```


Specifičnosti

- Poziv `actorOf` vraća instancu tipa `ActorRef`
- Ime aktora je opciono, ali se preporučuje imenovanje
 - ime ne sme biti prazno ili da počinje sa \$
 - u slučaju dupliranog imena u okviru istog roditelja – baca izuzetak
- Aktori se ne zaustavljaju automatski (na primer, kada se više ne referenciraju) – moraju biti eksplicitno uništeni
- Zaustavljanje roditeljskog aktora automatski zaustavlja sve aktore potomke

become / unbecome

- ActorContext klasa ima metode become i unbecome
- Namena: promeniti ponašanje aktora
- Staro ponašanje se pamti na namenskom steku

```
abstract def become(behavior: Receive, discardOld: Boolean): Unit
  - behavior postaje novi receive: PartialFunction[Any, Unit]
  - discardOld=true – zameni element na vrhu steka (default)
  - discardOld=false – push new
```

```
abstract def unbecome(): Unit
  - skida sa steka teku e ponašanje
  - novo ponašanje je ono na vrhu steka
```

Nadgledanje životnog ciklusa aktora

- Kada je potrebna notifikacija o permanentnom prestanku rada drugog aktora (za razliku od restartovanja)
 - zainteresovan aktor se prijavi za prijem poruke `Terminated`
 - funkcionalnost obezbe uje `DeathWatch` komponenta iz sistema aktora

```
import akka.actor.{ Actor, Props, Terminated }
class WatchActor extends Actor {
  val child = context.actorOf(Props.empty, "child")
  context.watch(child) // dovoljno za registraciju
  var lastSender = context.system.deadLetters

  def receive = {
    case "kill" =>
      context.stop(child); lastSender = sender()
    case Terminated(`child`) => lastSender ! "finished"
  }
}
```

Nadgledanje životnog ciklusa aktora

- Poruka `Terminated` se generiše nezavisno od redosleda u kojem se događaju registracija i terminacija
 - posmatraju i aktor može dobiti poruku čak i kada je aktor već završen u trenutku registracije
- Višestruka registracija ne implicira i višestruke `Terminated` poruke
 - ali ne postoji garancija da će samo jedna `Terminated` poruka biti primljena
- Deregistracija: `context.unwatch(actor)`
 - funkcioniše čak i kada je `Terminated` poruka prethodno stigla u poštansko sandučice
 - posle poziva, više neće biti obrađivane `Terminated` poruke za toga aktora

Nadgledanje životnog ciklusa aktora

- Odmah po startovanju aktora, poziva se `preStart` metoda
 - poziva se kada se aktor po prvi put stvara
 - poziva se iz podrazumevane implementacije `postRestart` metode
 - nadja avanjem te metode može da se kontroliše da li se metoda `preStart` poziva samo jednom ili pri svakom restartu
- Aktori mogu biti restartovani ako se baci izuzetak tokom obrade poruka
 - staroj inkarnaciji aktora se poziva `preRestart` sa kontekstom koji je doveo do izuzetka
 - novoj inkarnaciji aktora se poziva `postRestart` sa izuzetkom koji je izazvao restart (default: poziva se `preStart`)
 - sadržaj poštanskog sandu eta se ne menja restartom, pa se obrada poruka nastavlja (bez poruke koja je izazvala restart)

Nadgledanje životnog ciklusa aktora

- Aktori se zaustavljaju metodom `stop`
 - iz klase `ActorContext`: zaustavljanje aktora ili njegove dece
 - iz klase `ActorSystem`: za aktore najvišeg nivoa
- Zaustavljanje je asinhrono
- Po zaustavljanju aktora, poziva se njegova `postStop` metoda
 - može da se koristi za odjavljivanje aktora od nekih servisa
- Poziv se garantovano obavlja nakon spremanja daljeg dodavanja poruka u sanduk
 - eventualne poruke prosleđuju se *deadLetters* akтору

Nadgledanje životnog ciklusa aktora

- Zaustavljanje se obavlja u 2 koraka
- 1
 - Suspenduje poštansko sandu e
 - Šalje stop svoj deci
- 2
 - Obrađuje notifikacije o zaustavljanju od dece do poslednje
 - Zaustavlja sebe
 - šalje postStop
 - uništava poštansko sandu e
 - objavljuje Terminated na DeathWatch, ime obaveštava supervizora
- Nakon toga, sistem poziva postStop metodu

Primer zaustavljanja

```
class MyActor extends Actor {  
  val child: ActorRef = ...  
  
  def receive = {  
    case "interrupt-child" => context stop child  
  
    case "done" => context stop self  
  }  
}
```


Primer kontrolisanog zaustavljanja

```
object Manager {
  case object Shutdown
}

class Manager extends Actor {
  import Manager._
  val worker = context.watch(context.actorOf(Props[Cruncher], "worker"))

  def receive = {
    case "job" => worker ! "crunch"
    case Shutdown =>
      worker ! PoisonPill
      context become shuttingDown
  }

  def shuttingDown: Receive = {
    case "job" => sender() ! "service unavailable, shutting down"
    case Terminated(worker) => context stop self
  }
}
```

Aktori i izuzeci

- Ako se izuzetak baci dok se poruka prosle uje aktoru
 - poruka se gubi (ne vraća se u sanduče)
 - programer mora da uhvati izuzetak i ponovi obradu, ako je poruka bitna
 - voditi računa – nekako ograničiti broj ponavljanja (inače – livelock)
 - sadržaj sandučeta ostaje nepromenjen, čak i kada se restartuje aktor
- Ako izuzetak baci kod u samom aktoru
 - aktor se suspenduje i nadgledajući proces se pokreće
 - aktor može biti nastavljen, restartovan ili okončan

Proširivanje aktora parcijalnim funkcijama

- Ponašanje aktora se može zadati kompozicijom više funkcija
- Ovo je moguće zato što `receive` metoda vraća `Actor.Receive`, što je alias tipa za `PartialFunction[Any,Unit]`
- Parcijalna funkcija je funkcija koja je definisana samo za neke vrednosti ulaznih parametara
 - selekcija `case` je zapravo jedna parcijalna funkcija

- Primer:

```
val one: PartialFunction[Int, String] = { case 1 => "jedan" }
val two: PartialFunction[Int, String] = { case 2 => "dva" }
val wildcard: PartialFunction[Int, String] = { case _ => "drugo" }
val partial = one orElse two orElse wildcard
partial(5)    // drugo
partial(2)    // dva
```

Proširivanje aktora parcijalnim funkcijama

- Primer: aktor koji je istovremeno i proizvođač i potrošač

```
trait ProducerBehavior {
  this: Actor =>

  val producerBehavior: Receive = {
    case GiveMeThings => sender() ! Give("thing")
  }
}

trait ConsumerBehavior {
  this: Actor with ActorLogging =>

  val consumerBehavior: Receive = {
    case ref: ActorRef => ref ! GiveMeThings

    case Give(thing) => println("Dobio sam: " + thing)
  }
}
```

Proširivanje aktora parcijalnim funkcijama

```
class Producer extends Actor with ProducerBehavior {
  def receive = producerBehavior
}

class Consumer extends Actor with ActorLogging with ConsumerBehavior {
  def receive = consumerBehavior
}

class ProducerConsumer extends Actor with ActorLogging
  with ProducerBehavior
  with ConsumerBehavior {
  def receive = producerBehavior.orElse[Any, Unit](consumerBehavior)
}

// protocol
case object GiveMeThings
final case class Give(thing: Any)
```

Vremenska kontrola izvršavanja

http://doc.akka.io/docs/akka/2.5.1/scala/howto.html#Scheduling_Periodic_Messages

- ActorSystem ima mogućnost raspoređivanja događaja (slanja poruka)
- Može da se kontroliše
 - slanje poruka datom akтору
 - izvršavanje zadataka (funkcija ili Runnable objekata)
- Nije namenjen dugoročnom planiranju događaja (trenutna implementacija < 8 meseci)
- Nije namenjen preciznom okidanju događaja
 - pravi bakete poslova
 - baketi se prazne prema fiksnom rasporedu
 - na tikove pokreće sve čemu je isteklo predviđeno vreme

Primer

```
import akka.actor._
import scala.concurrent.duration._
import scala.concurrent.ExecutionContext.Implicits.global
object Clock extends App {
  case class Poruka()
  case class Gotovo()
  class Ispisivac extends Actor {
    def receive = {
      case Poruka() => println("protekla 1 sekunda")
      case Gotovo() => context stop self
    }
  }
  val system = ActorSystem("system")
  val actor = system.actorOf(Props( new Ispisivac ), name = "ispis")
  system.scheduler.schedule(0 seconds, 1 seconds, actor, Poruka())
  system.scheduler.scheduleOnce(5 seconds, actor, Gotovo())
}
```

Buduće vrednosti

Futures (poglavlje 32)

- Alternativni mehanizam za ostvarivanje konkurentnosti
- Predstavlja asinkroni rezultat neke funkcije koja u trenutku stvaranja objekta još uvek nije završila (ili čak nije počela izvršavanje)
- U jeziku Scala je moguće primeniti transformacije nad budućim vrednostima koje još uvek nisu izračunate
 - nije neophodno blokiranje dok se neka vrednost (za razliku od Java)
 - povećava konkurentnost
- Rezultat transformacije budućih vrednosti je buduća vrednost
 - predstavlja asinhroni rezultat izvorne budućih vrednosti transformisane funkcijom

Budu e vrednosti

Futures

- Nit koja zapravo vrši ra unanje budu e vrednosti odre uje se implicitno dostavljenim *izvršnim kontekstom* (execution context)
- Glavna prednost: programer opisuje asinhrona ra unanja kao niz transformacija nad nepromenljivim vrednostima
 - ne mora da se razmišlja o deljenoj memoriji
 - ne mora da se razmišlja o sinhronizaciji
- Zbog kompatibilnosti sa Javom, Scala podržava
 - metode modela *monitora*: `wait`, `notify` i `notifyAll`
 - predefinisanu metodu `synchronized` (ne postoji direktiva)

```
var brojac = 0
synchronized {
    // Samo jedna nit u datom trenutku
    brojac = brojac + 1
}
```

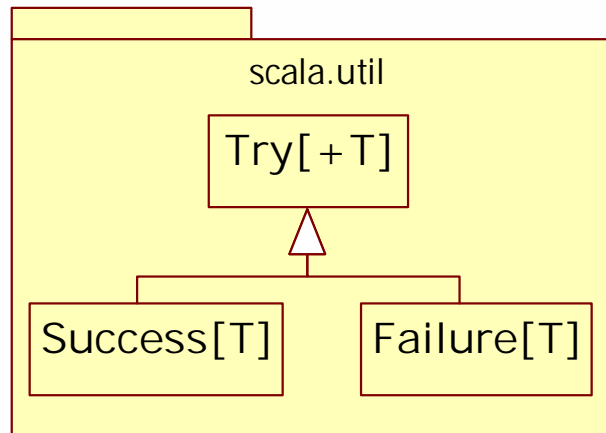
Kontekst izvršenja

- Buda a vrednost predstavlja obradu (ra unanje) koja e asinhrono biti izvršena (možda druga nit)
- Zateva poseban kontekst za svoje izvršenje
 - kontekst se implicitno usvaja
 - potrebno je da bude eksplicitno uvezen

```
import scala.concurrent.Future
import scala.concurrent.ExecutionContext.Implicits.global
object Futures extends App {

  val fut = Future { Thread.sleep(10000); 21 + 21 } // Future.apply
  // fut: scala.concurrent.Future[Int] = Future(<not completed>)
  println(fut.isCompleted) // false
  println(fut.value) // None
  // tip je: Option[scala.util.Try[Int]]
  ...
  println(fut.value) // Some(Success(42))
}
```

Try / Success / Failure

- Vrednost budu e vrednosti je:
 - uspeh (sadrži vrednost tipa T - rezultat)
 - neuspeh (sadrži izuzetak tipa java.lang.Throwable)
- Ovakav pristup omogu a da se obra uju budu e vrednosti ije izra unavanje dovodi do bacanja izuzetka
- "Asinhroni try-catch"

Transformacije nad budu im vrednostima

- Na elno: umesto da se obrada blokira dok budu a vrednost ne bude spremna, pravi se nova budu a vrednost
- Primer:

```
scala> val fut = Future { Thread.sleep(10000); 21 + 21 }  
fut: scala.concurrent.Future[Int] = ...
```

```
scala> val result = fut.map(x => x + 1)  
result: scala.concurrent.Future[Int] = ...
```

```
scala> result.value  
res5: Option[scala.util.Try[Int]] = None
```

...

```
scala> result.value  
res6: Option[scala.util.Try[Int]] = Some(Success(43))
```